

UN MINUT DE REFLEXIÓ PER ALS PROFESSIONALS DEL DISSENY

bon disseny i per a tothom

PENSAR EN LA DIVERSITAT, UNA APORTACIÓ POSITIVA, CREATIVA I ÚTIL

ANY DEL DISENY 2003
AÑO DEL DISEÑO 2003
YEAR OF DESIGN 2003
BARCELONA

Any Europeu
de les Persones
amb Discapacitat

UN MINUT DE REFLEXIÓ PER ALS PROFESSIONALS DEL DISSENY

bon disseny
i per a tothom

PENSAR EN LA DIVERSITAT, UNA APORTACIÓ POSITIVA, CREATIVA I ÚTIL

(t) L'any 2003, l'Ajuntament de Barcelona va voler, aprofitant la coincidència de la celebració de *l'Any Europeu de les Persones amb Discapacitat* i de *l'Any del Disseny*, fer un pas endavant en el seu compromís per millorar l'accessibilitat a la ciutat amb actuacions que promoguessin i fomentessin el *disseny per a tothom*.

Va ser amb aquest objectiu que l'Ajuntament, representat per l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) i l'Institut Municipal de Persones amb Disminució (IMD), va signar un conveni de col·laboració amb el Comitè Català de Representants de Minusvàlids (COCARMI) i el Foment de les Arts Decoratives (FAD).

Aquest acord té com a objectiu cercar sinergies i col·laboracions entre els agents implicats en assumptes d'interès per als ciutadans i, més concretament, per a les persones amb discapacitat.

Fruit d'aquesta complicitat és el fullet que us presentem, que pretén sensibilitzar els professionals de les diferents disciplines del món del disseny –grafisme, arts visuals, artesanía, arquitectura, moda, joieria, mobles i industrials– sobre la necessitat, la responsabilitat i el compromís que tenim amb la societat de potenciar la creació d'entorns, serveis, estris i productes de fàcil ús per a la majoria de les persones.

Desitjo que aquest document sigui per als professionals del disseny una eina útil de reflexió i els aporti una mirada més, una nova perspectiva, en el seu procés creatiu i productiu vers el *disseny per a tothom*.

- ☞ El COCARMÍ celebra l'edició d'aquest document que conté els principis i els conceptes bàsics de disseny per a tothom, atès que representa la incorporació del concepte de la diversitat en el procés creatiu de tot el que ens envolta, cosa que possibilita l'accessibilitat, l'ús i el gaudi dels recursos, entorns i serveis per a qualsevol persona, com a expressió del reconeixement universal del dret a la igualtat i de la no-discriminació de tots els éssers humans.

Aquesta iniciativa, a més, expressa el resultat d'un bon treball: de l'Administració municipal, el FAD i la societat civil organitzada, amb motiu de la celebració de l'Any Europeu de les Persones amb Discapacitat.

L'accessibilitat és una cadena que ens uneix a tots.

- (t El disseny té com a principal raó de ser oferir un servei a la societat. Sovint aquest servei es tradueix en una millora de la qualitat de vida de les persones. Des dels seus inicis l'ésser humà ha hagut de fabricar “pròtesis” per superar les seves importants carències envers la natura i, actualment, som els dissenyadors i els arquitectes, els qui pensem aquestes “eines” que fan possible la vida tal com l’entendem. És, doncs, el moment que, a partir d’aquest supòsit, donem servei a la societat entenent-la com a una realitat diversa, rica i heterogènia.

La coincidència de l’Any Europeu de les Persones amb Discapacitat i l’Any del Disseny ha generat unes sinergies molt interessants i amb aquesta publicació, us convidem a reflexionar sobre què és allò o què podem fer des de la nostra posició de “projectistes”, per tal de millorar també la qualitat de vida de les persones que per una o una altra raó, edat, estat físic o mental, cultura, habilitats, etc. són sovint oblidades a l’hora de generar productes o objectes d’ús.

Esperem que quedeu captivats com ho estem des del FAD i l’Any del Disseny per aquesta concepció de Disseny per a tothom que ens obre un munt de possibilitats creatives i ens planteja nous i excitants reptes. Així és com serem capaços de fer un entorn més amable per a tots els ciutadans i una societat més justa i humana. Hi esteu convidats!

HUMÀ

L'ésser humà crea per a l'ésser humà

Home, dona, persona. **Diversitat...**

Infància, joventut, maduresa, vellesa. **Diversitat...**

Persones altes, baixes, grasses, primes. **Diversitat...**

Limitacions temporals o definitives. **Diversitat...**

ARA ÉS FOSC, NO HI VEIG BÉ
LLEGEIX-ME AQUELL RÈTOL QUE NO PORTO LES ULLERES
ESPERA QUE VAIG CARREGAT AMB EL NANO
M'HE TRENCAT LA CAMA I NO PUC PUJAR-HI
AHIR VAIG ANAR DE MARXA, TINC RESSACA ...
NO HO ENTENC, ESTÀ ESCRIT EN UNA ALTRA LLENGUA
HO HA ESCRIT UN QUE NO PENSA COM JO
COM DIMONIS S'OBRE AQUEST PAQUET?
NO HE ESTAT CAPAÇ DE PROGRAMAR EL MEU VÍDEO!...

Visió de futur,

mercat, economia.

Vendre més.

Moltes persones.

Diversitat...

Utilitat, confortabilitat, usabilitat,
seguretat, sostenibilitat, èxit...

Disseny útil, i per a tothom.

Bon **disseny** i per a *tothom*

El text de les dues pàgines anteriors, expressat en forma poètica, ens permet una interpretació visual que manté o n'accentua el valor comunicatiu. La publicació que tens a les teves mans és per divulgar el Disseny per a Tothom i el fet de posar un exemple de condicions límits de llegibilitat –llegibilitat per al major nombre de persones possible– serveix per expressar que el desenvolupament gràfic està també relacionat amb el context de la diversitat.

Ho sento, estimada, no
venem talles per sobre
de la 34. El fet d'estar
gras no és modern...

**Ha provat en tendes
de "talles grans"?**

L'ésser humà ha anat centrant l'atenció en ell mateix al llarg de la història. Així s'ha passat d'una societat clarament teològica a una societat humanista.

Ara s'està produint un altre canvi i pensem que t'interessa conèixer-lo. Es tracta de contemplar la diversitat humana com a fet enriquidor en el procés creatiu de disseny.

Perquè la concepció de l'ésser humà no és una. És diversa. I ara amb el canvi de segle s'ha entès, de manera sistemàtica, que la diversitat és un fet, i que pensar en la diversitat beneficia i refresca els conceptes del pensament. D'aquí a poc temps no podrem entendre productes poc pensats per a un ampli ventall de persones amb habilitats diverses.

Aquesta consciència de la diversitat també ha tingut una evolució. S'ha passat del senzill concepte de les Barreres Arquitectòniques, identificades amb persones usuàries amb discapacitats físiques,

Diversitat humana
Principi de vida, de
valors, de relacions,
de responsabilitat i
de convivència.

Barreres

Són tots aquells factors
en l'entorn d'una
persona que li limiten
el funcionament i li
generen discapacitats.

Barreres

Arquitectòniques

Són tots aquells
impediments, traves
o obstacles físics
(urbanístics,
d'edificació o de
transport) que limiten
o que impedeixen la
llibertat de moviment
de les persones.

Barreres de la comunicació

Són tots aquells impediments per a l'expressió i per a la recepció de missatges.

Accessibilitat

La característica de l'urbanisme, l'edificació, el transport, o els mitjans de comunicació que permeten que qualsevol persona els utilitzi.

Disseny

“La via que ha tingut des dels seus inicis l'ésser humà per superar les seves importants carències envers la natura, alhora és una manera d'entendre la vida”.

(André Ricard)

i ubicades en el sector de l'arquitectura, a un segon nivell que anomenem Accessibilitat que inclou un ventall més ampli, tant d'usuaris com de projectes, arquitectura ambiental, de l'objecte producte, els transports, etc. Des de fa un cert temps hem entrat en una altra fase. És l'actual concepte de Disseny per a Tothom que ofereix un suport a la diversitat quant a l'aspecte físic, psicològic o cultural no sols com a normativa sinó com a filosofia de treball.

La coincidència l'any 2003 de la celebració de l'Any Europeu de les Persones amb Discapacitat i de l'Any del Disseny, fa que sigui un bon moment per traslladar aquesta visió al món del disseny i per refermar-la en l'entorn de l'arquitectura.

Al final dels anys vuitanta, un arquitecte americà, Ron L. Mace, forçat la major part de la seva vida a utilitzar la cadira de rodes, inventa el terme *Universal Design*.

Si resumim les seves teories, podem dir que el Disseny Universal és el disseny i els entorns que són útils per a tothom en la màxima expressió d'aquest terme, fugint d'adaptacions o dissenys especialitzats i sense suposar una inversió extra excessivament elevada. El Disseny Universal beneficia les persones usuàries de totes les edats i graus d'habilitat.

A Europa, a través de l'EIDD, aquests conceptes es desenvolupen com a *Design for All* o Disseny per a Tothom i ara volem promoure'n l'aplicació en el món del disseny, l'arquitectura i l'enginyeria, perquè considerem que pot aportar una nova visió de la diversitat. Ambdós desenvolupen una sèrie de principis que estableixen les guies bàsiques de les millores necessàries i suficients per tal d'incrementar els usuaris i que a la vegada, els aporten beneficis substancials.

Persones usuàries
Es diu de la persona que gaudeix d'un entorn, d'un producte o d'un servei.

EIDD
European Institute for Design and Disability.
www.design-for-all.org

Millores
El fet de millorar la funció i/o l'estètica d'un producte o servei segons les necessitats reals de l'usuari.

CEAPAT

Centro Estatal de
Autonomía Personal
y Ayudas Técnicas
www.ceapat.org

The Center for
Universal Design

[www.design.ncsu.edu/
cud](http://www.design.ncsu.edu/cud)

CRID

Consorti de Recursos
i Documentació per a
la Diversitat
www.diba.es/crid

Design for All
Foundation

www.designforall.org

ECA

European Concept for
Accessibility Network
www.eca.lu

Fundació Sidar

[www.sidar.org/recur/
desdi/usable/dudt](http://www.sidar.org/recur/
desdi/usable/dudt)

Aquests principis, que creiem que d'alguna manera han d'estar en constant revisió, tenen una lectura positiva perquè beneficien i enriqueixen el producte i la seva finalitat, i no representen mai una lectura restrictiva.

A les adreces, al costat es poden trobar les pàgines web que enumeren els principis.

Alguns d'aquests principis més significatius estan resumits a l'epíleg d'aquest opuscle.

Et convidem a treballar aquest concepte, no d'una manera puntual, sinó desencadenant una manera de pensar, un procés de treball de millora contínua. Una ment inquieta i creadora com la teva no pot posar-se d'esquena a una reflexió tan evident, fructífera, rendible, i amb una càrrega humana que dignifica la professió amb una dimensió que treballa en benefici de la societat, i també en benefici propi.

I JO, QUÈ HI PUC FER?

Molt senzill.

Introduir-hi en el moment del procés del disseny la reflexió bàsica de si les persones amb més restriccions i els extrems de la diversitat que formen la societat, ja siguin morfològiques i culturals, el podran utilitzar.

Pensar

“Parar-se, després tornar a partir. Això és pensar!”

(Paul Valery)

Benefici

Guany, profit que reporta un fet, una cosa.

Habilitat

Capacitat, destresa de fer alguna cosa.

Tothom

Significa per a tota la gent sense excepció.

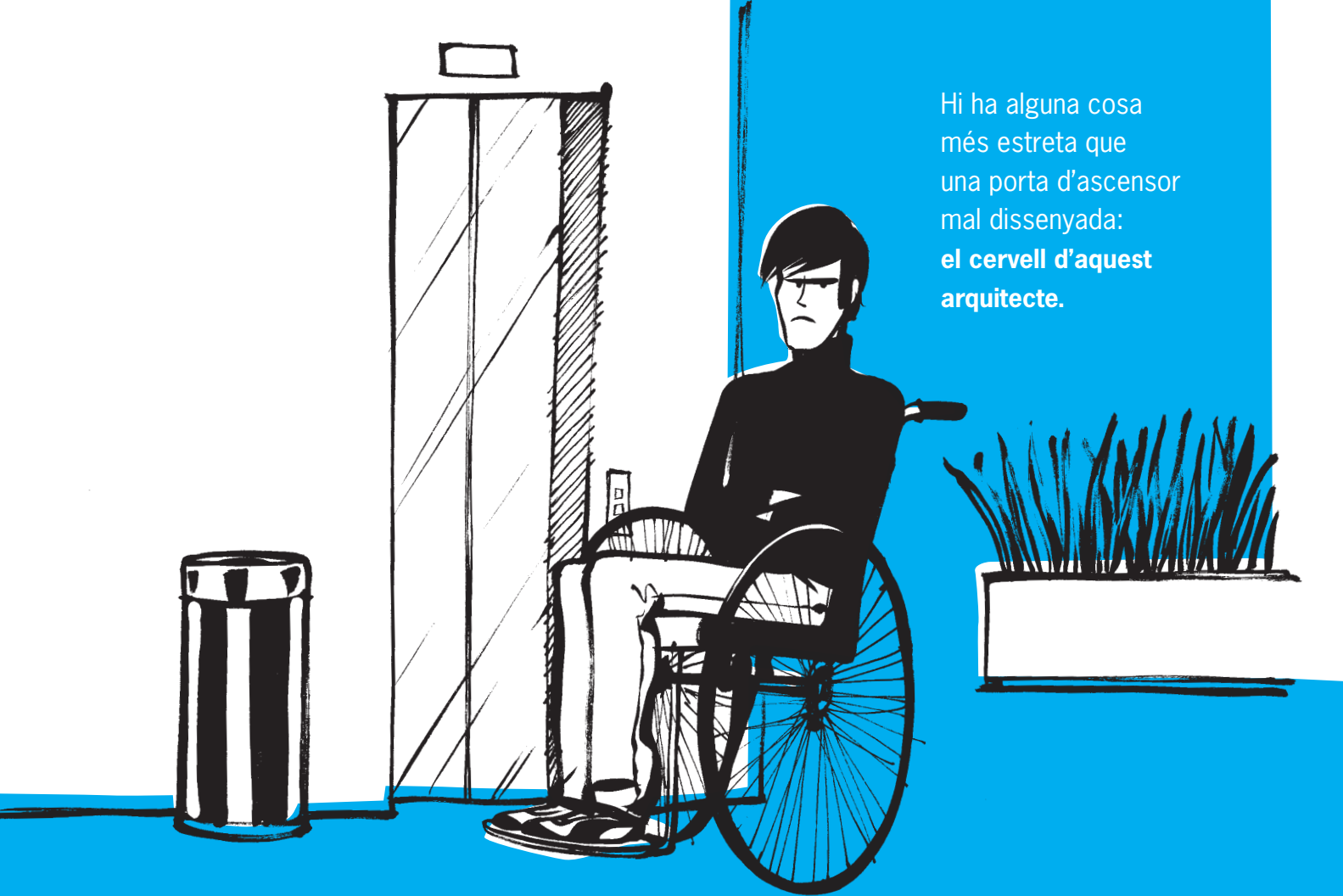
Discapacitat

És un terme genèric que inclou dèficits, limitacions en l'activitat i restriccions en la participació. Assenyala els aspectes negatius de la interacció entre la persona i els factors ambientals i personals.

Si observem aquesta diversitat i els col·lectius amb menys habilitats o més desfavorits aconseguim dos objectius: fer el producte per a tothom i aportar millores per a l'usuari.

Allò que és útil per a les persones amb discapacitats, ho és també i amb millors prestacions per a la resta de les persones usuàries.

Hi ha alguna cosa
més estreta que
una porta d'ascensor
mal dissenyada:
**el cervell d'aquest
arquitecte.**

L'accessibilitat, l'ús i el gaudi dels productes, els entorns i els serveis és cosa de tothom: administracions públiques, empreses privades, personal tècnic i del disseny, i, finalment, població usuària i consumidora que haurien de participar d'una manera directa o indirecta en el procés de disseny.

Les administracions públiques estan fent esforços per anar desenvolupant els respectius programes d'eliminació de BBAA per tal de garantir uns paràmetres mínims de mobilitat i d'autonomia personal de primer nivell, imprescindibles per a amplis sectors de la població que són menys afavorits i que, per tant, tenen seriosos riscos d'exclusió.

Però ara, cal avançar incorporant mesures d'accessibilitat en el procés creatiu i productiu dels *dissenyadors* de qualsevol disciplina.

BBAA

Barreres

Arquitectòniques.

Dissenyador

“Qui considera que l'objecte final del disseny és la forma i el seu context”.

(Christopher Alexander)

“Aquell que pensa abans de fer. És a dir projecta, imagina i descriu perquè les coses es puguin realitzar”.

(Juli Capella)

“És un projectista dotat de sentit estètic, que treballa per a la comunitat”.

(Bruno Munari)

...

Dissenyador

“Qui pensa en una forma tal com ho fa la col·lectivitat”.

(Giuseppe Pagano)

“La societat exigeix al dissenyador una elevada responsabilitat moral i social. Exigeix també una major comprensió de la gent...”.

(Victor Papanek)

“Qui busca una relació harmònica entre producció i cultura”.

(Alberto Rosselli)

Totes les persones tècniques i creatives que sàpiguen preveure una diversitat d'habilitats en l'usuari potencial i en l'ús del producte, d'alguna manera estan assegurant el futur de les seves creacions, dels projectes i dels productes, amb l'ampliació de futurs mercats, que han estat exclosos fins ara, sense perdre els mercats existents.

Malauradament, això no ens ho han ensenyat. Per tant, la nostra feina divulgadora només deixarà de tenir sentit quan en els nostres processos educatius, a les nostres escoles tècniques i universitats es treballi adequadament la diversitat i els beneficis que la seva aplicació comporta.

Està demostrat que l'estratègia més beneficiosa és concebre els béns i els serveis pensant i posant-se en el lloc de les persones que els utilitzaran finalment.

Aquest no és un invent recent. L'ergonomia, els sistemes CRM, el *disseny centrat en l'usuari*, les enquestes de grau de satisfacció, els processos de seguiment, la recollida d'indicadors, la política de participació ciutadana, etc., ja apuntaven el que ara tenim oportunitat d'explicar en una dimensió més adequada.

Cal eliminar el concepte de “client estàndard”, i incloure-hi determinades persones que utilitzen els serveis, que a causa de les seves restriccions, ens poden fer veure millores que d'una altra manera, no seríem capaços de preveure.

Només l'esforç ja val la pena, encara que els resultats no es donin o no s'obtinguin de manera sobtada o tot d'una. Estem parlant d'un benefici a mitjà i llarg termini.

Ergonomia

Contribueix al disseny i a l'avaluació de tasques, de treballs, de productes, d'ambients i de sistemes per fer-los compatibles amb les necessitats, amb les habilitats i amb les limitacions de les persones.

Sistemes CRM

Customer Relationship Management, significa la gestió basada en el client.

Disseny centrat en l'usuari

Vol dir considerar el context de l'ús; és a dir, tenir una profunda comprensió de l'usuari, de l'entorn en què es desenvolupen el treball i les tasques de l'usuari.

No, si el filet de colibrí
amb reducció de foie
amarg era molt bo...
el que m'està matant
és la cadira!

Els beneficis propis són econòmics (ampliació de mercats, ampliació de visió de futur) i també són d'enriquiment del procés creatiu, del producte i de les seves variants, de la satisfacció d'ampliar mires i objectius, etc.

Els indirectes o els aliens també es poden observar des de dues vessants: el benefici social de minvar el disseny assistencial, (tecnologies de la rehabilitació, l'ortopèdia, el disseny específic) en benefici d'incrementar el Disseny per a Tothom per millorar la qualitat de vida de les persones amb discapacitat o menys afavorides quant a les seves habilitats i capacitats, amb la connotació social que té el fet de la integració i la normalització de la seva vida tot participant i utilitzant el mateix producte o servei que els altres.

La segona vessant és la de millorar la qualitat de vida de les persones que estan al seu voltant.

Rehabilitació

Té com a funció recuperar les habilitats i les possibilitats de les persones que les han perdudes per qualsevol causa, i contribueix a millorar-ne el nivell de salut i la qualitat de vida.

Ortopèdia

És la utilització de qualsevol tipus d'aparell destinat a prevenir o a corregir pertorbacions a nivell anatòmic de les persones, amb la finalitat de millorar l'autonomia personal.

Disseny específic

És el disseny d'un producte o d'un programa de rehabilitació integral específic per a cada pacient.

No estem parlant de dissenyar per a persones amb discapacitats motrius, visuals, auditives o psíquiques.

Senzillament es tracta d'introduir en el procés de disseny alguna reflexió positiva i, així, poder observar com, incorporant-hi petites modificacions, sense elevar-ne el cost, es poden ampliar mercats i millorar les condicions d'usabilitat.

En un entorn suficientment fosc, qualsevol de nosaltres té les mateixes restriccions que un deficient visual; per tant qualsevol millora o ajut que hi incorporem per a les persones amb deficiències visuals ens servirà per a nosaltres. Anàlogament, en un entorn suficientment sorollós, qualsevol de nosaltres té les mateixes restriccions que una persona amb deficiències auditives. I quan anem carregats tenim les mateixes restriccions que una persona amb disfunció en una mà i, així, un gran nombre de situacions quotidianes en les quals tots i totes, d'una manera o d'una altra, estem en condicions de discapacitat.

Usabilitat

La rapidesa i la facilitat amb què les persones porten a terme les seves tasques a través de l'ús del producte-objecte d'interès.

Entorn

En el grup que tenen problemes d'interacció amb l'entorn construït hi ha els nens, les dones embarassades, els esquerrans, els obesos, els ancians, les persones que utilitzen el carretó d'anar a comprar o que transporten bebès amb el cotxet, els qui porten paquets i maletes, les persones amb seqüeles posttraumàtiques per accident, disminucions físicomotrius o >

psíquiques, les persones que treballen en condicions límits, els qui són en un país sense saber l'idioma, etc.

Restriccions (de capacitat)

És produeixen a causa de malalties, d'accidents o a causa de l'envelliment fisiològic natural.

Glamour

Allò que desprèn un excitant i, sovint, efímer i romàntic poder atractiu amb la intenció de fascinar.

Per tant, no estem parlant de fer aparells especials. El disseny assistencial és un camp específic, que no té res a veure amb el Disseny per a Tothom.

El món del disseny i de la diversitat no tenen perquè estar renyits, sinó que poden i han d'anar plegats.

Així mateix, hem d'oblidar la idea que el disseny adaptat no tingui *glamour*, si de cas això és una excusa. En definitiva, el fet d'incorporar al producte les necessitats específiques d'algunes persones suposa una millora per a tothom, i també contribuïm a fer un món millor.

En aquesta discoteca no
hi deixem entrar persones
més grans de 40 anys,
no fan joc amb la decoració...

Club Le Cool

Epíleg: principis del Disseny per a Tothom
Perquè un producte o servei es dissenyi per a tothom s'han de tenir en
compte els suggeriments de les dues pàgines següents.

- ⌘ El producte ha de ser senzill, s'han de reduir al màxim els elements, les operacions inútils i els esforços.
- ⌘ El producte ha de adaptar-se a les capacitats d'interacció de les persones usuàries.
- ⌘ El disseny ha de permetre una ràpida i inequívoca percepció de què i com s'ha d'utilitzar.
- ⌘ El disseny ha de respondre a un model conceptual de funcionament que s'adapti a l'experiència precedent i a les expectatives de la persona que l'ha d'utilitzar.
- ⌘ Hi ha d'haver una clara relació entre els sistemes d'activitat a disposició de l'usuari. Un *mapping* o un mapa de posicionament natural entre l'acció i la resposta del producte.

- ⌘ S'ha de preveure el sistema de *feedback*, o retroacció, que informi de l'estat i de l'activitat del producte.
- ⌘ S'ha de considerar la possibilitat que les persones usuàries s'equivoquin o que utilitzin el producte per a un fi no previst.
- ⌘ S'ha de ser flexible i adaptar-se, amb el temps, a les necessitats específiques de les persones, també a l'ús d'accessoris.
- ⌘ El producte ha de ser segur i fiable, de manera que es pugui usar amb tranquil·litat i amb la seguretat que s'hagin eliminat originàriament les possibles causes d'accident.
- ⌘ Quan tot això esdevé definitivament complicat, com a últim recurs, queda la possibilitat d'estandarditzar.

Edició i coordinació
Ajuntament de Barcelona
Institut Municipal de Persones amb Disminució

Redacció
COCARMI – Comitè Català de Representants de Minusvàlids
CRID – Consorci de Recursos i Documentació per a la Diversitat
FAD – Foment de les Arts Decoratives
GTMA – Grup Municipal de Treball per a la Millora de l'Accessibilitat
IMD – Institut Municipal de Persones amb Disminució de Barcelona

Amb la col·laboració de:
Beppe Benenti – redacció i concepte de disseny
Jordi Labanda – il·lustracions

Direcció d'art i maquetació
Boutique Creativa Barcelona

Impressió
Gràfiques Ortells, SL

© de l'edició Ajuntament de Barcelona
D.L.B. 9932-2004

Aquesta publicació es troba a internet en català, castellà, anglès
i en format accessible a les web: www.bcn.es/imd i www.fadweb.com

Abril 2004

ANY DEL DISSENY 2003
 AÑO DEL DISEÑO 2003
 YEAR OF DESIGN 2003
 BARCELONA

Any Europeu
 de les Persones
 amb Discapacitat

